

Balkenende

De heer **Duyvendak** (GroenLinks): Ik kan mij voorstellen dat de periode na het overlijden van de heer Claus voor u licht traumatisch is geweest, maar in die periode...

De **voorzitter**: Ik maak er groot bezwaar tegen a. dat u dit erbij haalt en b. hoe u degene die u bedoelt, noemt.

De heer **Duyvendak** (GroenLinks): Mijn excuses, voorzitter.

In die periode is in de Kamer wel gedebatteerd over spoedeisende zaken, zoals Europese overleggen. Wij hebben die toen niet opgeschort. Mijn fractie had het passend gevonden als dat type overleg voortgang had gevonden. De minister-president kan niet verwijzen naar eerdere ervaringen hiermee.

Minister **Balkenende**: Dat heb ik ook niet gedaan. Ik heb gezegd dat ik kennis heb genomen van een besluit van de Kamer om geen debatten te voeren. Dat besluit van de Eerste en Tweede Kamer respecteert het kabinet.

De heer **Eurlings** (CDA): Collega Van Dijk heeft er al aan gerefereerd dat de Kamer in meerderheid zelf heeft besloten tot een schriftelijke voorbereiding uit pieteit met het vorstenhuis.

Voorzitter. Collega Duyvendak stelt dat de fractie van GroenLinks niet is geraadpleegd. Moeten wij deze vraag niet stellen aan de voorzitter van de vaste commissie die een telefonische procedure heeft gevolgd? Naar mijn mening horen wij daar niet op deze manier met de minister-president over van gedachten te wisselen.

De **voorzitter**: De vraag die u mij stelt, is niet aan mij om te beantwoorden. De consultatie van fracties is uiteraard een zaak van de vaste commissie. De voorzitter van deze commissie dient deze vraag te beantwoorden.

Vragen van het lid Kant aan de minister van Financiën over **het hogere financieringstekort**.

De **voorzitter**: Ik wijs de leden erop dat er een brief is binnengekomen van de minister van Financiën over dit onderwerp die aan alle leden is rondgedeeld.

□

Mevrouw **Kant** (SP): Voorzitter. Wij hebben deze brief inderdaad net ontvangen. Daarin wordt bevestigd dat de cijfers van het CBS aangeven dat het begrotingstekort het vorig jaar hoger uitgekomen is. Betekent dit dat er opnieuw sprake is van een financiële tegenvaller? Uit de brief wordt mij dat niet helemaal duidelijk, maar het lijkt mij wel in de lijn der verwachtingen te liggen. Hoe groot is die tegenvaller dan? Ik heb begrepen dat op het ministerie druk gerekend wordt. Kan de minister daarover meer duidelijkheid verschaffen?

In de krant heb ik kunnen lezen dat bronnen rond het kabinet melden dat de tegenvaller rond de 750 mln euro bedraagt. Ik vraag vanmiddag de enige echte bron, de minister van Financiën, of dit juist is.

Als er sprake is van een nieuwe tegenvaller in deze orde van grootte, is de vervolgvraag of dit zal leiden tot nog meer bezuinigingen door dit kabinet. In mijn ogen is de prangende vraag waar dit kabinet de rekening zal leggen. Wordt het niet echt eens tijd dat er duidelijkheid komt over de richting waarin het kabinet het zoekt? Gisteren kwamen er wederom berichten over armoede onder ouderen, met schrijnende gevolgen: grote schulden, louter omdat ze te weinig inkomen hebben.

Mijn fractie heeft begin dit jaar een telefoonlijn geopend: de Minlijn. Ernstige signalen van bellers die aangetast werden in hun koopkracht. Welke groepen worden met name getroffen en belden ons? Ouderen, chronisch zieken en gehandicapten. De mensen die ons belden, gingen er gemiddeld maar liefst 12,5% in koopkracht op achteruit. Een bijzonder ernstig signaal dus. Een verslag van die meldlijn heb ik zojuist overhandigd aan de minister van Financiën. Kan het kabinet bij monde van deze minister garanderen, dat deze groepen mensen niet opnieuw door bezuinigingen en eventueel nog extra bezuinigingen getroffen worden? Is het kabinet bereid om het geld elders te halen, bijvoorbeeld uitstel van het leggen van meer asfalt, geld halen bij de mensen die het wel kunnen missen, dus mensen met hogere inkomens, of uitstel van de afschaffing van OZB, wat ook een belangrijk deel van het financiële probleem zou kunnen oplossen?

□

Minister **Zalm**: Voorzitter. Vandaag heeft het CBS nieuwe cijfers gepubliceerd over het tekort over 2003. Volgens het CBS is dat nu uitgekomen op 3,2%. In vergelijking met de voorlopige rekening die ik u gestuurd heb, is het nieuwe element vooral dat het tekort van de lagere overheden hoger is uitgekomen: niet op 0,2%, maar op 0,5% van het BBP. Een bescheiden bijstelling in gunstige zin vond plaats bij de cijfers voor het Rijk.

Dit is 2003; daar valt verder weinig aan te doen. Waar wij ons nu op beraden, is wat mogelijk de doorwerking naar 2004 zal zijn. In de Voorjaarsnota die voor 1 juni uw Kamer zal bereiken ± maar ik hoop dat dit aanzienlijk voor 1 juni zal zijn ± zullen wij aangeven welke maatregelen wij daar tegenover stellen om beneden de 3% te blijven.

De vragen die mevrouw Kant nu stelt, zijn mij al een paar keer gesteld dit jaar. Ik kan daar nog geen antwoord op geven.

Mevrouw **Kant** (SP): Volgens mij heeft de minister geen enkele vraag van mij beantwoord. Hij heeft de cijfers van het CBS herhaald, maar die hebben wij allemaal al kunnen lezen in de krant en in de brief die hij heeft gestuurd. Mijn vraag is of de minister zicht heeft op de grootte van de tegenvaller. Is dat rond de 750 mln, of is dat meer of minder? Als er sprake is van een tegenvaller, gaat de minister dan wel of niet nog meer bezuinigen dan de 2 mld die hij al van plan was?

Minister **Zalm**: Wij moeten onderscheid maken tussen het jaar 2003 ± het tekort over dat jaar is 0,2% BBP hoger uitgevallen en daarbij gaat het om ongeveer 1 mld ± en de vraag wat dat betekent voor 2004 en latere jaren. Die vraag zijn wij nu aan het bezien. Ik kan daar nu nog geen uitspraken over doen. Het hangt ook af van de vraag of de tekorten bij de gemeenten die ongetwijfeld vooral via de kapitaaldienst lopen, te beperken zijn. Ik kan over een en ander nog geen concrete cijfers geven. In de Voorjaarsnota zal ik natuurlijk alle actuele inzichten opnemen, inclusief de maatregelen en bijstellingen waartoe het kabinet besloten heeft.

Mevrouw **Kant** (SP): Voorzitter. Ik

Zalm

vind het toch een vreemde gang van zaken dat de minister nu zegt dat hij er nog geen enkel zicht op heeft en nog niet weet hoeveel de tegenvaller is, maar al wel een brief heeft gestuurd naar de Europese Commissie waarin hij de problemen aangeeft en aankondigt dat het kabinet met maatregelen komt. Hij kan de Kamer niet informeren of er inderdaad maatregelen aankomen, maar hij geeft al wel aan de Europese Commissie een garantie. Hij heeft kennelijk nog geen enkel inzicht in de grootte van de tegenvaller en in de vraag of er met die tegenvaller al dan niet extra bezuinigd moet worden, maar zegt al wel tegen de Europese Commissie dat die zich geen zorgen hoeft te maken, omdat Nederland zich aan de afspraken over 3% houdt. De minister kan dus wel een garantie aan de Europese Commissie geven, maar wil hier vandaag geen garantie geven aan ouderen, chronisch zieken en gehandicapten dat zij er dit jaar niet nog meer op achteruitgaan.

Minister Zalm: Voorzitter. Het kabinet is geïmmiteerd om in 2004 beneden de 3% te blijven. Wij zijn volop bezig om de begroting voor 2004 bij te stellen en die voor 2005 voor te bereiden. Volgens de wet behoort ik uw Kamer voor 1 juni een voorjaarsnota voor te leggen, waarin het kabinet aangeeft welke bijstellingen het voorstelt voor de begroting 2004. De Kamer zal daarover haar oordeel geven. Ik hoop de Voorjaarsnota ruim voor 1 juni in te dienen. Ik kan er nog wel een hele tijd omheen praten, maar dat is de feitelijke situatie.

De heer **Vendrik** (GroenLinks): Voorzitter. Wat de fractie van GroenLinks betreft is de rek er helemaal uit, zoals deze minister van Financiën weet. Wij stellen vandaag vast dat het bedrag dat wellicht straks zal worden bezuinigd, intussen verder oploopt. De vraag is wat vandaag eigenlijk de boodschap van de minister van Financiën is. Sluit hij nu echt opnieuw helemaal niets uit? Ook niet het onderwijs, mensen met een minimuminkomen en de belangrijkste uitgaven in de gezondheidszorg ter bestrijding van wachtlijsten?

Ik heb een vraag aan de heer De Nerée van het CDA. Enkele weken geleden zei hij in het debat dat wat de CDA-fractie betreft de rek er zo

langzamerhand wel een beetje uit is. De heer De Nerée zei toen namens de CDA-fractie ook: het tekort moet in 2004 onder de 3% komen. De prijs daarvoor wordt almaar hoger. Mijn vraag aan de heer De Nerée is of hij die uitspraak vandaag gaat herhalen en namens de CDA-fractie opnieuw deze minister gaat steunen die stelt dat er nog meer moet worden bezuinigd. Gaat het beperken van het tekort tot maximaal 3% voor de CDA-fractie boven alles, ongeacht de prijs?

Minister Zalm: Ik heb vandaag helemaal geen boodschap. Er zijn nieuwe cijfers over 2003 en het kabinet is volop in beraad over wat mogelijk de doorwerking daarvan is naar 2004, wat nog richting lagere overheden kan worden gedaan en hoe het tekort beneden de 3% kan komen. Zodra wij uitberaadslaagd zijn, zal ik uw Kamer daarover mededeling doen.

De **voorzitter:** Ik zie dat de heer De Nerée de door de heer Vendrik aan hem gestelde vraag wil beantwoorden.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Voorzitter. Bij het vragenuurtje gaat het om stellen van vragen aan leden van het kabinet, in dit geval deze minister. Wij hebben inmiddels al drie debatten gehad over hoe het zal worden ingevuld. Wij hebben drie keer hetzelfde antwoord gekregen. Wij hebben ons standpunt daarbij ingenomen. Wij wachten gewoon tot het kabinet komt met de maatregelen. Daarover zullen wij dan een debat voeren.

De heer **Crone** (PvdA): Nu er extra tegenvallers over 2003 zijn, moet de minister er rekening mee houden dat er in 2004 ook extra tegenvallers ontstaan. Gaat het kabinet mikken op een tekort van 3,0% in 2004 of gaat het zich indekken tegen tegenvallers die zich wel erg gemakkelijk blijken te kunnen voordoen? Zou de minister niet in het kader van zijn eigen filosofie en het Stabiliteitspact een marge moeten inbouwen en op 2,7% moeten gaan zitten, dus nog meer moeten bezuinigen?

Ik wil ook aan de CDA-fractie een vraag stellen. Ik houd de heer De Nerée voor dat een goed standpunt heel verstandig is, maar dat het ook verstandig is om als de omstandigheden dramatisch wijzigen daarnaar

te kijken. Iedereen ziet dat de economie achteruit kachelt. Nederland zit qua economische groei in de laatste wagon van Europa. Als wij nog meer bezuinigen, worden wij ontkoppeld. Is de CDA-fractie daar blind voor of vindt zij dat de rek er echt uit is?

Minister Zalm: Ik constateer bij de heer Crone een licht schizofreen trekje. Eerst zegt hij dat het kabinet als het onder de 3% wil blijven er fors onder moet blijven. Hij moedigt mij aan om zeer grote bezuinigingspakketten te maken. Vervolgens zegt hij dat er wat hem betreft niets moet gebeuren. Daar kan ik niet veel mee.

De heer **Crone** (PvdA): Ik vraag naar uw consistentie. U hebt...

De **voorzitter:** Nee, mijnheer Crone, u hebt een antwoord gekregen en ik zie dat u nu een antwoord krijgt van de heer De Nerée.

De heer **De Nerée tot Babberich** (CDA): Namens de CDA-fractie heb ik al een paar keer gezegd dat wat de sociale uitkeringen aangaat de rek er zo langzamerhand uit is. Ik heb er de vorige keer ook bij gezegd dat maatregelen die moeten worden genomen niet de economie moeten schaden. De minister heeft in dat debat gezegd dat hij goed had geluisterd. Ik herhaal het hier nog een keer en wij zullen zien waarmee het kabinet komt. Wij zullen het kabinet beoordelen op die maatregelen en op datgene wat ik heb gezegd.

De heer **Bakker** (D66): Ik heb twee vragen aan de minister. De eerste gaat over de nieuwe CBS-gegevens. Ik begrijp dat die nieuw inzicht geven in de financiën van de lagere overheden en het Rijk. Werpen die gegevens ook nieuw licht op de ontwikkeling van de economische groei en, zo ja, wat is daarvan mogelijk de consequentie? Op de nationale rekeningen van het CBS wachten wij natuurlijk nog.

Een paar weken geleden hebben wij hier gesproken over het Stabiliteits- en groeipact. De collega's Vendrik en Crone hebben toen aangedrongen op het eventueel gebruik maken van uitzonderingsgronden in dit pact. Is mijn indruk juist dat een beroep op die uitzonderingsgrond mogelijk al moet worden gedaan voor 2003 wat de

Zalm

mogelijkheden om dat voor 2004 te doen verder beperkt?

Minister **Zalm**: Ik heb begrepen dat het CBS morgen met de bijgestelde economische cijfers over 2003 komt. Daar verwijs ik u graag naar. Over een eventueel beroep op de uitzonderingsgronden hebben wij al gesproken. In ieder geval is duidelijk dat wij in 2003 de 3% zijn gepasseerd. Zelfs voordat de Commissie dat wist, heb ik al een brief mogen ontvangen van de commissaris waarin hij aangeeft dat de ramingen voor 2004 duiden op een tekort dat duidelijk boven de 3% ligt en dat hij ons pakket verwacht. De Commissie heeft dus niet de neiging het goed te vinden dat Nederland niets doet. Het beeld is er sinds de ontvangst van de brief niet beter op geworden.

De heer **De Wit** (SP): Heeft de minister inmiddels ook begrepen dat de heer Bakker buiten deze Kamer heeft gezegd dat er geen bezuinigingen meer dienen plaats te vinden op de zorg en de uitkeringen? De heer Bakker wil ik vragen of hij hier kan bevestigen wat hij buiten de Kamer heeft gezegd.

Minister **Zalm**: Voorzitter. Ik luister altijd naar wat Kamerleden zeggen, soms ook buiten de Kamer. Ik reageer daar verder niet op, behalve dan dat ik de heer De Wit wil zeggen dat wij in de zorgsector veel meer dreigen uit te geven dan wij in september aan de Kamer hebben voorgelegd.

De heer **Bakker** (D66): Ik heb in het programma Standpunt NL gezegd dat het bij verdere bezuinigingen niet voor de hand ligt om te snijden in het ziekenfondspakket omdat daar al een grote operatie gaande is. Dat wil niet zeggen dat op geen enkel onderdeel van de zorg kan worden bezuinigd. Ik denk in dit verband aan de vermogenspositie van ziekenhuizen en dergelijke. Voor de sociale zekerheid heb ik een soortgelijke redenering gevolgd.

Mevrouw **Halsema** (GroenLinks): Nederland passeert dus de grens van 3% en ik vraag mij af of de minister zijn excuses al heeft aangeboden aan zijn Franse en Duitse collega. Dat lijkt mij wel op zijn plaats.

Minister **Zalm**: Nee. Er is een groot verschil tussen de benadering van

Nederland en de benadering van Frankrijk en Duitsland. Ik heb mij nooit in verwijtende zin uitgelaten als men per ongeluk door de grens van 3% heenging. Mijn kritiek op Frankrijk en Duitsland was vooral dat men weigerde de begroting voor het volgende jaar zodanig aan te passen dat men weer onder de 3% kwam. De inzet van de Nederlandse regering is om onder het percentage van 3 te komen in 2004 en 2005.

□

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die op de tafel van de griffier ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

Regeling van werkzaamheden

De **voorzitter**: Om te voorkomen dat wij een achterstand oplopen in de werkzaamheden van de Kamer, stel ik voor tot het meireces het zware vergaderschema te hanteren. Dat houdt in dat wij woensdag om 10.15 uur beginnen en op donderdagavond uiterlijk tot 23.00 uur vergaderen. Wellicht zal dat niet altijd nodig zijn, maar toch wil ik dit voorstel doen.

Overeenkomstig het voorstel van de voorzitter wordt besloten.

De **voorzitter**: Ik stel verder voor, volgende week met de ministers van BZK en Justitie te debatteren over de binnenkort te ontvangen brief inzake de aanslagen in Madrid en het terrorisme in het algemeen. Ik stel voor om daarbij de oorspronkelijk vastgestelde spreektijd van 5 minuten per fractie te handhaven.

De heer **Van de Camp** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie zou het op prijs stellen als het kabinet ook de minister van Defensie in zijn delegatie opneemt. Wij zien immers dat in toenemende mate interne en externe veiligheid door elkaar heenlopen. Het lijkt ons daarom verstandig dat ook de minister van Defensie aan het debat deelneemt.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks): Voorzitter. Volgens mij zou ook de

minister van Buitenlandse Zaken moeten worden uitgenodigd. Het debat is aangevraagd op initiatief van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken.

De **voorzitter**: Ik stel voor om de uitnodiging aan het kabinet uit te breiden tot de minister van Buitenlandse Zaken. Mevrouw Karimi heeft gelijk dat wij daar eigenlijk zijn begonnen. Bovendien zal ik gevolg geven aan het verzoek van de heer Van de Camp en ook minister Kamp van Defensie uitnodigen. Dit maakt het niet makkelijk om een tijdstip te vinden voor het debat, ook al omdat enkele van de betrokken bewindslieden veel reizen. Als dit op problemen stuit, kom ik bij u terug.

Aldus wordt besloten.

De **voorzitter**: Op verzoek van mevrouw Kant stel ik voor, het verslag van het algemeen overleg over de geestelijke gezondheidszorg dat voor vanmiddag was geagendeerd, te verplaatsen naar volgende week.

Op verzoek van de VVD-fractie benoem ik in de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport het lid Blok tot lid in plaats van het lid De Grave en het lid De Grave tot plv. lid in plaats van het lid Blok.

Op verzoek van de PvdA-fractie benoem ik in de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport het lid Van Nieuwenhoven tot plv. lid in plaats van het lid Dijsselbloem.

Het woord is aan de heer Verhagen.

De heer **Verhagen** (CDA): Voorzitter. Of het eerste deel van het vragenuurtje de kijkdichtheid heeft bevorderd, weet ik niet. In vervolg op het punt dat ik voorafgaande aan het vragenuurtje aan de orde heb gesteld, vraag ik nu om nader inzicht in de criteria die worden gehanteerd bij het toelaten of afwijzen van mondelinge vragen.

Wij hebben hier meermalen gesproken over nut en noodzaak van het vragenuurtje. Dit onderwerp is opnieuw aan de orde gesteld in het debat over de werkwijze van de Tweede Kamer. De logica om mondelinge vragen toe te staan over een onderwerp waarover dezelfde avond nog een debat plaatsvindt, ontgaat mijn fractie. Ik vraag daarom namens mijn fractie om een beter